

I U D A I C A

Întrebările Cabalei și ale înțeleptului, astăzi

Nu toate întrebările își găsesc un răspuns. Dar înțeleptul își pune mereu întrebări. A cunoaște, a visa, a îndrăzni sunt atributele înțeleptului. Nu totul se vede cu ochiul liber. Credința, filosofia, iubirea, tainele firii sunt invizibile. Au fost oameni care au strălucit prin gândirea lor abstractă: Mendelssohn, Maimonide, Kant, Goethe. Dar ei nu au cunoscut Cabala decât tangențial. Cabala este o „știință a misterelor“. Ea se ocupă de chipul omului, de scrisul omului, de reîncarnare, de influențele astrale, de semnele magice, amulete, viziuni, tradiție. Izvoarele ei se regăsesc în texte persane, egiptene, indiene, iar iudaismul le-a asimilat abia în sec. XIII, după moartea raționalistului Maimonide. Psihologia, poezia, artele sunt apanaje ale Cabalei, fără a fi dependente, desigur, de aceasta. Psihanaliza are și ea o tangență cu tradiția Cabalei. Prima carte a Bibliei, Geneza, se regăsește în Cabala, dar abordarea ei diferă de cea midrașică, talmudică. Cabala teoretică s-a dezvoltat în Spania, Franța, cea practică, în Germania, Polonia. Cabala teoretică se ocupă cu misiunea Domnului, modul în care minunea divină coboară pe pământ pentru ca omul să devină mediana dintre lumină și întuneric, bine și rău, compromis între instinctul trupului și spirit. Rabi Akiba, Rabi Aher, Shimon ben lohay au purtat aceste taine, spun cabaliștii.

Marele Creator este Ein-Sof, adică Infinitul. Din cele zece sfere, trei sunt raționale, trei de natură sufletească și patru naturale. În „Zohar“ se spune că principiul Mi este Domnul, iar Ma – omul, omul cu îndoieli, întrebări, inconsecvențe, fapta și cuvântul fiind în răspăr. Domnul nu deosebește intenția de faptă. Cabaliștii erau morali, ei considerau că intenția de a ucide este o crimă, ca și crima. Creștinii au preluat acest principiu.

Perfectibilitatea omului este o cale extrem de lungă, la fel ca la hinduiști, shintoși. Ithak Luria (Rabi Ary) spunea că omul este o copie a Ein-Sofului. Adam este judecătorul omenirii, pentru că a cunoscut și a recunoscut păcatul. Necunoașterea este sursa păcatului. Între Cabala și literatura fantastică există similitudini, influențe reciproce. Apuleius, „1001 de nopți“, Edgar Allan Poe, Balzac, Henry James, Hoffmann, Kafka, am spune și Eliade ș.a. au creat „fantasme“ ce pot fi interpretate sub aspect cabalistic. Nu putem uita creația Golem-ului de către un rabin cabalist.

Krishnamurti, un indian cunoscut în interbelic, spunea: „Am luptat cu înflăcărare împotriva umanității, spre a căpăta lumina. Dar am pierdut, o dată cu lumina, și umanitatea“. Acesta este și riscul cabaliștilor moderni. Iudaismul nu pierde legătura cu Omul, de dragul căutării lui Dumnezeu.

Legământul rostirii în gândirea iudaică

„Aventura limbajului“ este o carte de profunde reflecții asupra rolului cuvântului în religia, mistică, filosofia, etica iudaică. În traducerea regretatului Horia Aramă, Ed. Hasefer ne oferă rodul muncii unui cercetător puțin cunoscut la noi, Benjamin Gross, dar care are de prezentat o operă: „Mesianismul iudaic“ (Paris, 1969), „Un Mesia numit Iosif“ (în colaborare cu Josy Eisenberg, 1983), „Testamentul lui Moise (idem, 1996), traduceri din Rav Kook, Hayyim din Volojin, R.J.D. Soloveichik, ca și o „Enciclopedie a misticii iudaice“ (Paris, 1994).

Un frumos citat din Isaia ne călăuzește spre conținutul cărții: „Precum se coboară ploaia și zăpada / din cer și nu se mai întorc [...] / tot astfel rostirea care iese din gura mea“. Confuzia, perversitatea limbajului sunt probleme actuale, de care sunt conștienți numai cei care studiază fenomenul. Spinoza vorbea de „o gândire pură dincolo de cuvinte și imagini“, iar Descartes spunea că vorbirea nu exprimă exact ideile noastre. Și totuși omul se definește prin limbaj. Autorul recurge la ilustre nume, în domeniul, Ferdinand de Saussure, Paul Ricoeur, J. Derrida, Chomsky și, desigur, la Talmud. În „universul biblic“, rostirea divină, limbajul omenesc se află în permanentă „interacțiune“. Cuvântul poate lipsi, poate fi deturmat, refuzat, eliberat. Iudaismul elenistic s-a inițiat prin Septuaginta, prin Philon, prin receptarea noțiunii de Logos. În Talmud există conceptele de „limba răului“, „limba sfântă“, hermeneutica fiind la mare preț în studiile învățaților talmudici și post-talmudici. Se fac apoi referiri la filosofia iudaică, la Iehuda Halevi cu „Cartea formării“, la Maimonide. Abulia și Cabala vin cu noi noțiuni, cu specificul „sefirot“-urilor (sfere, cifre, litere, limbaj mistic). Maharal din Praga, rabinul Loew, creatorul Golem-ului, este cel care prin cuvânt a încercat să stăpânească o creatură, concurându-l pe Dumnezeu. De aici la falșii Mesia apoi la marea mișcare hasidică din estul Europei au fost noi pași în gândirea și rostirea iudaică. Moses Mendelssohn reintroduce raționalismul, alungând primejdia idolatriei. Rabinul Nahman Krohm este dialectician, el caută valoarea pozitivă a limbajului, misticismul rămâne un domeniu abstract, evolutiv, dar restrâns în hotarele modului propriu de gândire. Franz Rosenzweig afirmă „iudaismul ca fundament al unei teorii generale a limbajului“. Martin Buber este omul dialogului: „Eu și Tu“ (Tu fiind Dumnezeu). Emmanuel Lévinas este eticist, în sensul modern, el subordonează infinitul finitului, este critic față de multe etape anterioare. Îl putem asemăna, întrucâtva, cu Spinoza, dar Lévinas nu este panteist, a evoluat ca filosof. În finalul acestei cărți de excepție, autorul evidențiază „conflictul dintre sacru și profan“.

O povestire hasidică

de Ludovic Bruckstein

În orașelul Ostrava, din Moravia, trăia un bogătaş, Josef Mehrisch, care, printre alte binefaceri, întreținea familiile a zece rabini din zonă. Fiica bogătaşului s-a îmbolnăvit brusc și părea că va muri curând. Bogătaşul i-a chemat pe cei zece rabini și i-a rugat ca în ziua următoare să se roage pentru sănătatea fiicei și să postească la fel cum va face și el. Le-a dat, fiecăruia, un galben greu, de aur, cu zimți. Rabini s-au dus fiecare la casa lui și, în ziua următoare au făcut ce li s-a cerut, cu excepția unuia dintre ei, rabi Ithac din Drohobici, stabilit temporar la Ostrava. Acesta a dat galbenul soției și i-a spus să cumpere tot felul de alimente, vin, sliboviță ca pentru o petrecere. Regretând cheltuiala exagerată, soția totuși s-a supus. În ziua următoare, rabi Ithac și soția au petrecut, au dansat, au râs, s-au bucurat mai mult ca niciodată, căci erau săraci. Seara, rabi Ithac s-a dus la casa lui Josef Mehrisch și, împreună cu ceilalți nouă rabini, au văzut că fata începe să-și revină, ba chiar se îmbujorase la față. Cei nouă rabini au spus că ei au postit și s-au rugat pentru sănătatea fetei, în timp ce rabi Ithac a petrecut și a dansat. Întrebat, acesta a recunoscut, adăugând:

„Dacă Josef Mehrisch mi-a dat un galben greu, de aur, înseamnă că voia ca eu să-l cheltuiesc. Iar eu am petrecut și sunt sigur că și acolo sus, în cer, toată suita Lui, a Domnului, fie în veci lăudat, s-a bucurat o dată cu mine“. Acum, nu se știe, cum de s-a însănătoșit fata lui Mehrisch: datorită postului celor nouă rabini ori petrecerii lui rabi Ithac?

Scriitor prea puțin cunoscut în România, Ludovic Bruckstein, emigrat, în 1972, în Israel, s-a inspirat adesea din folclorul hasidic. Redăm, pe scurt, o povestire exemplară din opera acestuia.

Evreii din Bârlad

În volumul al șaselea din „Studii și documente“, Nicolae Iorga consemna numirea, la anul 1738, a starostelui evreilor din Bârlad, „Marcu sin Lazăr“ (sin – fiu, în slavonă). Atestarea era semnată Grigorie Ghica Vodă al Moldovei. Un călător, Joseph Boscowich, nota în 1772, în „Jurnal de călătorie de la Constantinopol până în Polonia“, că în Bârlad sunt evrei ce se îmbracă la fel ca evreii polonezi, adică în stil tradițional, est-european. În 1814, 1816, se menționează existența unor școli evreiești, dar abia în 1931, acestea vor deveni școli publice. În 1891, comunitatea capătă personalitate juridică. În acel an, numărul evreilor din Bârlad era de 3737, iar astăzi sunt câteva zeci.

Prima sinagogă, Templul cel Mare, s-a înființat în 1787, apoi Templul Croitorilor în 1844, Templul Pescarilor, Sinagoga Stolerilor (Tâmplarilor), Cizmarilor, Tălpuitorilor, Sinagoga Rabin Liberman (1860) ș.a. Dintre rabini s-au făcut remarcăți Aizic Taubes, Moise Rabinovici, Herman Brenner, Iancu Rokach ș.a. Printre societățile evreiești amintim: „Ostașul“ (1891), pentru ajutorarea rezerviștilor, „Bnei Zion“, pentru educația sionistă, „Cultura“ (1899), spitale, azil de bătrâni.

Cimitirul evreiesc s-a înființat în 1845, fiind refăcut în 1899. La Bârlad a funcționat Asociația sportivă „Macabi“. De asemenea, au fost tipografii încă din 1894, apoi în 1896, 1903, proprietari fiind Gross, Segall, Stein, Grinberg-Goron. Dintre personalitățile originare din Bârlad menționăm: acad. Martin Bercovici (energetician), acad. Barbu Zaharescu (Bercu Zuckermann), prof. dr. Marcel Saragea, prof. dr. Miron Segall; ofițeri superiori precum general Eugen Bantea, col. dr. Isac Weinfeld (decorat cu „Coroana României“ în grad de cavalier), scriitorii Virgil Duda și Lucian Raicu (frați, pe numele de familie Leibovici), Mircea Zuckermann, I.M. Ștefan (Șragher), Felix Aderca (1891-1962), economist Avram Rosen (Israel) ș.a.

Grupaj realizat de BORIS MARIAN

DIVREI TORA

REFLECȚII BIBLICE
de ing. BARUCH TERCATIN

● Sâmbătă, 12 aprilie 2008 (7 Nisan 5768), se va citi Pericopa **MEȚORA**. Lepra este singura boală căreia Tora i-a dedicat o periscopă specială. Unii înțelepți susțineau că ea nu este o boală, ci o plagă, de aceea, cei care vroiau să se lecuiască trebuia să meargă la Cohen nu la medic. Există însă și aici diferite interpretări. Ralbag susține că cel afectat de această plagă trebuie într-adevăr izolat, pentru a nu-i contamina pe ceilalți, dar el trebuie tratat și cu medicamente, Cohenu urmând numai să stabilească boala. Abarbanel susține că nu este boală, ci plagă, așa cum se scrie în Tora. Rabi Șmuel Jafe susține că boala sau plaga este un mesaj Divin despre comportarea noastră în societate. Ea vine ca o pedeapsă a Divinității. În consecință, o comportare corectă ferește omul de probleme inutile.

● Sâmbătă, 19 aprilie 2008 (14 Nisan 5768) este **Șabat Hagadol** (Sâmbăta ajunului de Pesah) și se va citi Pericopa **AHREI MOT**. În această seară ne vom așeza cu toții la masa de Seder.

Una dintre poruncile acestei Pericope este de a nu se mânca sau bea sânge. Sângele simbolizează sufletul, deci nu este permis să fie consumat. De aceea, extragem sângele din carne, punând sare pe ea. Consumarea sângelui era un obicei antic, dinaintea de primirea Torei și era legat de slujirea zeilor, de aceea Tora a interzis-o. Ramban enumeră trei motive pentru a interzice acest obicei: sângele e sufletul, deci el nu trebuie mâncat, consumul acestuia ne poate transmite caracteristicile animalului și sângele în Templu este folosit tocmai pentru ca omul să devină curat de păcate.

● Duminică, 20 aprilie 2008 (15 Nisan 5768) - fiind **prima zi de PESAH** -, se va citi **Pericopa Bo**, din Cartea **leșirea**. Tora ne poruncește ca o zi înainte de leșirea din Egipt să aducem un sacrificiu și să ungem cu sânge pragul de sus al ușii, locul unde azi punem **Mezuza**. În **Hagada** scrie că, dacă ar fi fost acolo, Rașaul, omul cel rău, nu s-ar fi eliberat. Oare de ce? Pentru că el nu ar fi fost dispus să

- **Pericopa MEȚORA** (12 aprilie 2008 - 7 Nisan 5768)
- **Pericopa AHREI MOT** (19 aprilie 2008 - 14 Nisan 5768)
- **Pericopa KEDOȘIM** (3 mai 2008 - 28 Nisan 5768)
- **Pericopa EMOR** (10 mai 2008 - 5 Yiar 5768)

facă ceea ce Divinitatea a poruncit și atunci îngerul care îi omorâse pe primii născuți n-ar fi știut că el este evreu și ar fi căzut și el victimă.

● Luni, 21 aprilie 2008 (16 Nisan 5768) este **a doua zi de PESAH** și se citește din Tora **Pericopa Emor**, despre sărbătorile iudaice.

● Sâmbătă, 26 aprilie 2008 (21 Nisan 5768) - **ziua a șaptea de PESAH** -, se citește din Tora **Pericopa Beșalah**, despre fuga egiptenilor după evreii care au ieșit din Egipt, despre traversarea Mării Roșii și despre cântarea lui Moșe în care L-a slăvit pe Atotputernicul.

● Duminică, 27 aprilie 2008 (22 Nisan 5768), este **ziua a opta de PESAH** și vom citi din

Tora **Pericopa Rehe**. Aici este redată o morală filosofoasă pe veci - de a-l ajuta pe cel sărac.

● Sâmbătă, 3 mai 2008 (28 Nisan 5768), este ziua în care binecuvântăm luna Yiar și revenim, după sărbători la pericopa obișnuită, citind Pericopa **KEDOȘIM**. Pericopa ne spune „**Să nu juri** în Numele meu în zadar“. Unul dintre jurămintele impuse poporului evreu - deși acest lucru era o injosire - a fost jurământul **More Judaico**, folosit în țările europene. Potrivit legilor din țările respective, ca să fie crezut când depunea o mărturie, evreul trebuia în prealabil să jure. Evreii nu erau crezuți deoarece de **Kol Nidrei**, în seara de Iom Kipur, se anulau jurămintele, dar acest lucru se referă la cu totul altceva. Deși acest obicei s-a menținut multă vreme, în secolul trecut a fost anulat.

● Sâmbătă, 10 mai 2008 (5 Yiar 5768) citim Pericopa **EMOR**. Ea se ocupă de o problemă actuală până în zilele noastre: educația copiilor. Această periscopă se citește întotdeauna în luna Yiar, ce leagă **leșirea din Egipt** din luna Nisan și primirea Torei ce fusese în luna Sivan. Educația era încredințată Cohanimilor, căci ei erau mesagerii Domnului.